

Savremeno čitanje Marxa: Pikettyev novovjeki „Kapital“

Sažetak

Savremeno čitanje Marxa afirmira latentni, egzistencijalni paradoks modernog doba u kojem bogati postaju bogatiji, a siromašni siromašniji. U radu se polazi od ključne hipoteze koju francuski ekonomista Piketty predstavlja najvažnijom ekonomskom formulom današnjice. Prema ovom autoru pitanja prihoda i blagostanja su previše važna da bi se njima bavili samo ekonomisti i matematičari. Objasniti fenomen $r > g$ koji nam kazuje kako nejednakost nastaje kao posljedica bržeg rasta bogatstva od rasta ekonomije nije moguće primijenom tradicionalnih ekonomsko-matematičkih modela. Autor u savremenom čitanju Marxa donosi široku lepezu relevantnih činjenica iz ekonomske zbilje u kojoj svoje stavove zasniva na ekonomskim instrumentima koji su mu bili dostupni u kreiranju vlastite slike ekonomske povijesti, a ne ideološkim

rješenjima u kojima dominira hipoteza da je povrat od kapitala veći od stope rasta. Posebice interesantnim se čini autorova kontradikcija kapitalizma koja se ogleda u analizi sistema raspodjele bogatstva i ekonomske nejednakosti, odnosno nerasazmjeru između akumuliranog kapitala i ekonomskog rasta. Generalni nalaz njegovog istraživanja temeljen je nalazima ranijih istraživanja Marxa koji je u svojoj teoriji dokazao stalnu težnju ka „oplodnji kapitala“ i „maksimizaciji profita“ kao posljedici surovog eksploatatorskog odnosa kapitalista (kapitalističko eksploatisanje rada i eksploatisanje prirode). Za razliku od Marxa koji rješenje nalazi u revolucionarnom komunizmu, Piketty rješenje nalazi u makroekonomskim instrumentima koji trebaju odgovoriti na „nevidljivu i neuhvatljivu ruku“ poluga surovog tržišnog mehanizma.

Ključne riječi: socijalna nejednakost, rast bogatstva, egzistencijalni paradoks

1. Uvod

„Kapital u 21. vijeku“ prema ocjenama vodećih ekonomista (Joseph Stiglitz, Doug Henwood, Robert Skidelsky, Toby Sanger, Ryan Cooper, Nathan Gardels i brojni drugi) predstavlja najvažniju knjigu današnjice. Ova ekonomsko-sociološka studija napisana je na preko 750 stranica i prevedena na preko 30 svjetskih jezika. Knjiga je objavljena u Francuskoj 2013. godine, u zemlji koju, kako autor kaže napušta samo zbog kraćih putovanja. Paul Krugman smatra da ova studija predstavlja “najvažnije ekonomsko štivo godine, a vjerovatno i desetljeća. Ona snažno dokazuje da se nalazimo na putu povratka u patrimonijalni kapital, u kojem privredama ne raspolažu samo najbogatiji, nego i nasljednici porodičnih bogatstava, u kojem rođenje znači više od napora i talenta”. Thomas Piketty je rođen u predgrađu Pariza. Odrastajući u porodici šezdesetosmaških bundžija upisao i završio je studij matematike i ekonomije na *Ecole Normale Supérieure*. Tada kao mladi, a donedavno neafirmisani ekonomista, nije ni sanjao da će ga časopis *The Economist* proglasiti novim „Karl Marksom“ (iako tvrdi da nikada nije pročitao Marksa), a magazin *New Yorker* „rock-starom“ ekonomije (iako tvrdi da nikada nije želio publicitet). Iako za sebe voli reći da je pripadnik generacije koja je gledala pad Berlinskog zida, Piketty u svom djelu nije zatrovan ideološkim rješenjima nego stavove zasniva na ekonomskim instrumentima, koji su mu bili ključni alati u kreiranju vlastite slike ekonomske povijesti, u kojoj dominira hipoteza da je povrat od kapitala veći od stope rasta. Upečatljiva šara u njegovom radu predstavlja vjernost primordijalnoj životnoj doktrini. Hipoteza koja dominira u njegovoj knjizi ekstenzija je njegove doktorske disertacije koju je odbranio sa 22. godine na temu raspodjele nacionalnog dohotka. Svoje djelo pripisuje više rezultatu „intelektualnog putovanja“, a manje „znanstvenom pregnuću“.

2. Pikettyev „Kapital“

Piketty (2014:22) svoje istraživanje temelji na neuvjerljivosti minulog rada slavni ekonomista. To ga je navelo da se detaljnije upusti u istraživanje nejednakosti otkrivajući da je pretjeranu sklonost apokaliptičnim predviđanjima i mračnom determinizmu zamijenila podjednako pretjerana zaljubljenost u maštovite bajke i sretne završetke. Upravo polazeći od hipoteze postavljene u jednostavnoj ekonomskoj formuli $r > g$ da su pitanja prihoda i blagostanja previše važna da bi se njima bavili matematičari i ekonomisti, Piketty (2014:110) iznosi široku lepezu relevantnih činjenica, kako bi čitaocima pružio povijesne osnove navodeći ih same na zaključke. U svojoj studiji Piketty (2014:677) vrlo uvjerljivo iznosi svoje viđenje budućnosti. Pozivajući ljude da se ne plaše njega, nego prognoza, Piketty (2014:151) vrlo hrabro daje vlastitu kreaciju svijeta za nekih pedesetak godina raspirujući dilemu o tome da li će svijetom vladati vrhunski brokeri, top menadžeri, obogaćeni preduzetnici, proizvođači nafte ili kineski bankari.

U teorijskoj podlozi istraživanja kritički je sagledao teoriju Simona Kuznetsa, koja je bila dominirajuća teorija tokom niza godina, proširivši uzorak istraživanja na ostale vodeće ekonomije svijeta, osim Amerike, koja je bila predmetom istraživanja ovog velikog ekonomiste. Kao rezultat toga, stvorena je ogromna baza sirovih i nestrukturiranih podataka koje je bilo potrebno pripremiti kao osnovu za izvođenje uvjerljivih naučnih (pret)postavki. Oslanjajući se na ogromnu bazu podataka WTID (engl. *World Top Incomes Database*) koja je rezultat timskom rada tridesetak istraživača iz cijelog svijeta, Piketty tvrdi da A klasa u Evropi posjeduje 60 posto, a u Americi 75 posto ukupnog bogatstva, B klasa u Evropi posjeduje 30 posto, a u Americi 23 posto ukupnog bogatstva, dok C klasa u Evropi posjeduje pet posto, a u Americi dva posto ukupnog bogatstva. Da bi smo bolje razumjeli ove brojke osvrnimo se samo na podatak da je sedamdesetih godina jedan posto bruto društvenog proizvoda bio u vlasništvu bogataša, dok je dvijehiljaditih godina 33

posto bruto društvenog proizvoda u vlasništvu bogataša. Piketty (2014:112) predviđa da ako se nastavi ovim tempom u narednih dvadesetak godina bi 90 posto bruto društvenog proizvoda bilo u rukama bogataša. Iznoseći ove podatke na stranicama svoje ogromne studije, autor je vješto prepoznao ključnu kontradikciju kapitalizma. Skenirajući sistem raspodjele bogatstva i ekonomske nejednakosti, odnosno nesrazmjernu između akumuliranog kapitala i ekonomskog rasta, autor ovaj debalans smatra isključivim krivcem za uvećanje velikih bogatstava čija proporcija prijeti demontiranju socijalne pravde u koju se zaklinju demokratska društva.

Piketty (2014:678) zaključuje da ušteđenog novca još ima, ali se čuva za crne dane jer su vremena nesigurna, život skup, plate niske, penzije neredovne, te čovjek u strahu iščekuje da ostane bez novca ili da se razboli. To praktično znači da za jednu noć može se strmoglaviti iz klase C u očajnike koji su svakog dana i statistički sve brojniji. Ono što je posebna vrijednost ovog istraživanja je baza podataka koja se stalno nadopunjuje novim podacima što daje svojevrstan život i pokret hipotezi koja je još uvijek na propitivanju – niti je prihvaćena niti odbačena – ostala je otvorena baš kao i brojna druga pitanja savremene ekonomske doktrine. Uprkos brojnim kritikama, na jednoj strani i prepunim dvoranama, na drugoj strani, ova knjiga je došla u pravo vrijeme te će se kao takva interpolirati među već postojeće tekstove koje čitaju savremeni intelektualci, kreatori politike i korporativni magnati.

3. Pikettyev vs. Marxov „Kapital“

Glavno pitanje koje Piketty (2014:9) postavlja u svom radu odnosi se na prognoziranje „koliko dinamika akumulacije kapitala doprinosi koncentraciji bogatstva u rukama malobrojnih, kako je to još u 19. vijeku ponudio Karl Marx?“ Analizirajući podatke o socijalnoj nejednakosti moguće je izvesti zaključak kako privredama ne raspoložu samo najbogatiji, nego i nasljednici porodičnih bogatstava; svijetu u kojem rođenje i testament znači više od napora i talenta.

Analizirajući strukturu navedenih djela, moguće je zaključiti da ideološka potka imanentna Pikettyu i Marxu najmanji zajednički sadržalac vidi u nejednakosti koju pripisujemo različitim društvenim kontkestima u kojima su djela nastala. Oba autora tvrde da će tehnološki napredak značajno povećati produktivnost rada. Stalno uvođenje tehnoloških inovacija i rast produktivnosti implicira višak radne snage koju autori smatraju jedinim izvorom viška vrijednosti (profita). Upoređivati Pikettyev i Marksov „Kapital“ nije moguće bez uvažavanja konteksta u kome su djela nastajala. Kontekst pisanja oba autora je, kako navodi Šonje (2014:119) „klasična tradicija koja ekonomiju ne doživljava kao samostalnu nauku, nego joj prilazi kao političkoj ekonomiji“. To je interdisciplinarni okvir koji ne isključuje statistiku i matematiku, ali nužno uključuje povijest, sociologiju i političku filozofiju. Piketty je takav odabir predmeta i metode istraživanja začinio naslovom koji parafrazira Marxov „Kapital“, što je neke autore i istraživače navelo na pogrešno tumačenje i povlačenje paralela s Marxom“. (Šonje, 2014:119)

I klasični i neoklasični ekonomisti u fokus svojih istraživanja stavljaju problem raspodjele dohotka i bogatstva tj. nejednakost. Upravo, mišljenja apologetičnih ekonomista su oprečna u pogledu onih koji, na jednoj strani upozoravaju da je nejednakost štetna, jer će za posledicu imati prevelik jaz između bogatih i siromašnih, i onih koji, na drugoj strani ističu da je nejednakost korisna, jer će za posledicu imati buđenje preduzetništva i talenta. Međutim, za razliku od njih, postoje i oni koji pokušavaju, istina opskurno i primjetno bezlično, opravdati i jednu i drugu stranu, nalazeći argumente koji im idu u prilog, bježeći od kritičkog osvrta.

David Ricardo u svojim istraživanjima je primijetio, a dva stoljeća kasnije Thomas Piketty u svojim istraživanjima potvrdio da „zemljišna renta može rasti unedogled zbog stalnog pritiska potražnje pod uslovom da stanovništvo raste po fiksnoj stopi“. Kao rješenje problema Ricardo je, uvažavajući tadašnji kontekst lišen tehnoloških inovacija, predložio porez na uvođenje oporezivanja zemljišne rente, a Piketty je, uvažavajući sadašnji kontekst imponiran

tehnološkim inovacijama, predložio uvođenje oporezivanja kapitala bogatih.

U narednoj tabeli dat je prikaz nekoliko karakteristika Pikettyevog i Marxovog *opus magna*.

Tabela 1. Usporedni prikaz Pikettyevog i Marxovog „Kapitala“

Karakteristike	Pikettyev „Kapital“	Marxov „Kapital“
Obuhvat definicije kapitala	Širi: „imetak kojem možemo odrediti tržišnu vrijednost“	Uži: „historijski specifičan odnos koji nema vremensku vrijednost“
Kontekst pisanja knjige	Klasična tradicija koja ekonomiju ne doživljava kao samostalnu nauku nego joj prilazi kao političkoj ekonomiji	Klasična tradicija koja ekonomiju ne doživljava kao izdiferenciranu nauku nego joj prilazi kao političkoj ekonomiji
Korištenje postojećom paradigmom	Upotreba prevladavajuće ekonomske paradigme	Kritika postojeće ekonomske paradigme
Kritika ekonomske misli	Kritikuje predstavnike neoklasične ekonomije (Paula Samulsona, Alfreda Marshalla i dr.) smatrajući da su u okviru svojih istraživanja koristili apstraktne matematičke modele	Kritikuje predstavnike klasične ekonomije (Davida Ricarda, Adama Smitha i dr.) smatrajući da su u okviru svojih istraživanja koristili imaginarnu hipotetičku primjere
Temelj proizvodnih odnosa	Tržište: sukob zaposlenik -poslodavac u kontekstu izrazitog tehnološkog razvoja	Zemljoradnja: sukob u kontekstu nedovoljnog tehnološkog razvoja
Poznavanje klasika ekonomije	Nedovoljno	Izraženo
Ideološka potka knjige	Kapitalizam je moguće popraviti (kapitalizam ima proturječnosti)	Kapitalizam je potrebno nadići (kapitalizam ima proturječnosti)
Nositelji društvenih promjena	Državnici koji imaju vlast – poželjno uvjeriti političke elite u važnost promjene	Revolucionari koji traže promjene – potrebno uvjeriti radničke pokrete u pobunu

Izvor: Autor

Piketty definiranju kapitala prilazi široko. Prema ovom autoru kapital je „imetak kojem možemo odrediti tržišnu vrijednost“, dok Marks definiranju kapitala prilazi usko. Prema ovom autoru kapital je „historijski specifičan odnos koji nema vremensku vrijednost“. Kako navodi Rutar (2016) „da je Piketty upotrijebio Marxovu definiciju kapitala, bio bi osjetljiviji i za povijesne razlike. Vidio bi da kapital postoji samo ondje gdje postoji dvojni društveni odnos – odnos tržišne konkurencije između kapitalista i odnos iskorištavanja između kapitalista i radnika. Drugim riječima, vidio bi da kapital postoji samo u društvima u kojima su glavni ekonomski akteri, kapitalisti i radnici, ovisni o tržištu.“

U svom „Kapitalu“ Piketty upotrebljava postojeću ekonomsku paradigmu u svrhu izgradnje temelja svoje „alternativne teorije“, dok u svom „Kapitalu“ Marks kritikuje postojeću ekonomsku paradigmu u svrhu dokazivanja svoje „kritike kapitalizma“. Piketty smatra da je većina neoklasičnih ekonomista (Paul Samuleson, Alfred Marshall i dr.) upotrebljavala apstraktne matematičke modele koji daju nedovoljne rezultate, dok Marx smatra da je većina klasičnih ekonomista (David Ricardo, Adam Smith i dr.) upotrebljavala imaginarnu hipotetičku primjere koji stvaraju istraživačima konfuziju. Čini se da Piketty, za razliku od Marxa, nije dovoljno poznao ekonomske klasike. U ideološkom smislu, Piketty i Marx u svojim knjigama tvrde da kapitalizam ima određenih proturječnosti (ima inherentne i vrline i mane), međutim Piketty tvrdi jedno: „kapitalizam je moguće popraviti pomoću političkog konsenzusa vladajućih elita, dok Marx tvrdi drugo: „kapitalizam je potrebno nadići pomoću pobune organizovanih pokreta radničke klase“. Dakle, kako navodi Šonje (2014: 120), „Pikettyja od Marxa razdvaja uvjerenje da se demokratski izglasanim porezima može upravljati povijesnim i ekonomskim procesima, no spaja ih uvjerenje da u kapitalističkom načinu proizvodnje postoji fundamentalna napetost vezana uz raspodjelu, koja u dugom roku vodi njegovoj imploziji (ili eksploziji)“.

Moguće je vidjeti kako se nositelji društvenih promjena u Pikettyevom i Marxovom „Kapita-

lu“ mijenjaju imanentno promjeni društvenog konteksta. Tako kontekst u kojem je pisao Marx „bio lišen od uticaja tržišta“, dok kontekst u kojem je pisao Piketty „životno ovisi od tržišnih zakonitosti“. Zbog promjenjivog konteksta, postaje nejasno zašto Piketty ne daje pojašnjenje „zašto je nekada, u predkapitalističkim društvima, kada velika većina neposrednih proizvođača (seljaka) nije živjela u zavisnosti od (konkurentskog) tržišta, njihovo mikroekonomsko djelovanje bilo sasvim drugačije od djelovanja današnjih neposrednih proizvođača (radnika)“ (Rutar, 2014). Nadalje, kako navodi isti autor, „danas je u kapitalizmu podosta drugačije, s obzirom na to da smo svi, da bismo preživjeli, ovisni o tržišnoj konkurenciji (radnici su, za razliku od feudalnih kmetova, apsolutno razvlašteni), iz čega slijedi tzv. moderni *self-sustaining*, privredni rast za koji je karakteristično stalno povisivanje produktivnosti rada. Ukratko, privredni rast bio je nekada ekstenzivan, a danas je intenzivan. Razlog tome nije prvenstveno promjena bogatstva (‘kapitala’) iz seljačkog u industrijski oblik, nego nastanak novoga društvenog oblika, kapitalizma, u kojem su svi glavni ekonomski akteri pod pritiskom tržišne konkurencije.“ (Rutar, 2014)

4. Pikettyev „Kapital“ u bosanskohercegovačkom kontekstu

Apliciranje ključnih Pikettyevih ideja u bosanskohercegovačku ekonomsku i političku stvarnost nije moguće bez otklanjanja određenih ograničenja koje portretiraju stanje u kojem žive ovdašnji stanovnici. Iako je zahvaljujući vrijednom poduhvatu sarajevske izdavačke kuće *Buybook* ova knjiga dostupna na bosanskom jeziku, uvidom u recentna istraživanja možemo zaključiti da nema kontinuiranih istraživanja i istraživača posvećenih temi nejednakosti. Za kvalitetna istraživanja nejednakosti potrebno je posjedovati kvalitetnu bazu podataka što u ovom trenutku predstavlja ozbiljan problem bosanskohercegovačkim istraživačima koji ne mogu ostvariti uvid u pokušaj razumijevanja ključne Pikettyeve ideje. Počnemo li od mo-

gućnosti testiranja ključne Pikettyeve hipoteze ($r > g$) možemo zaključiti da pogrešna distribucija kapitala implicira rast rizika kapitala što se posljedično odražava na nemogućnost primjene ovog odnosa u Bosni i Hercegovini. Piketty u svojim istraživanjima govori o oporezivanju ekstremno visokih primanja što implicira da pokušaj utvrđivanja gornjih pragova rasta dohotka predstavlja veliki istraživački poduhvat daleko ispod Pikettyevog pravedničkog praga. Progresivno oporezivanje kapitala može uzrokovati seljenje kapitala u područja koja nemaju visoke poreske stope što će značajno smanjiti privrednu aktivnost ugrožavajući eventualno oporezivanje ekstremno visokih primanja.

5. Diskusija

Uvažavajući današnji kontekst možemo svjedočiti prisutnosti Pikettya unutar naučnih krugova. Zbog toga mnogi autori, uvažavajući današnji kontekst, Pikettya nazivaju „Marx 2.0“ (analogno tome Marx je „Marx 1.0“). Kako navodi Grdešić (2016:119), „postotak radova koji predstavljaju pozitivno čitanje Pikettyja otprilike isti kao postotak radova koji predstavljaju negativno čitanje Pikettyja (oko 20 posto)“. Rezultati istraživanja ovog autora upućuju kako „neki autori istovremeno i hvale i kritiziraju što je sistematično prikazano u sljedećoj tabeli.

Tabela 2. Deskriptivna statistika

Kritijeri	Radovi koji citiraju „Kapital“
Pozitivna evaluacija Pikettya	39 od 136 (28.7 posto)
Negativna evaluacija Pikettya	50 od 136 (36.8 posto)
Kurtoazni citati Pikettya	41 od 136 (30.2 posto)
Upotreba podataka Pikettya	32 od 136 (23.5 posto)
Pomen imena Pikettya	Prosjek = 25.6 Medijan = 9
Sumaran broj citata	Prosjek = 17.5 Medijan = 6

Izvor: Grdešić, 2016:120

Prema Grdešiću (2016:120) „od 39 radova koji pozitivno čitaju „Kapital“ njih je 29 istovremeno tu knjigu čitalo na negativni način. Međutim, također postoji mnogo usputnih

čitaoca Pikettyja. Na primjer, oko 30 posto je radova citiralo „Kapital“ na kurtoazni način, tj. tako da se citat Pikettyja lako mogao zamijeniti nekim drugim radom koji se bavi sličnim temama.“

Iako postoje brojne ekonomske i sociološke kritike možemo konstatovati da nisu aplikativne jer ne nude konkretne prijedloge koji mogu biti aplicirani unutar postojeće društvene stvarnosti. Poseban kvalitet knjige je jednostavnost pisanja što je svrstava u red savremenih klasika. Ključna ideja knjige potvrđuje nalazi u rezultatima istraživanja na osnovu kojih autor egzaktno dokazuje da stopa rasta kapitala 3 do 4 puta raste brže od stope rasta ekonomije. U strukturi ukupnih prihoda dominira prihod od kapitala, dok veoma mali postotak u strukturi prihoda otpada na prihode od rada. Na osnovu toga, Piketty naglašava kako kapitalizam vodi pojavi nejednakosti i koncentraciji bogatstva u kojem dominiraju bogate dinastije, a ne talentovani pojedinci. Upravo zbog tih stavova knjiga je prijemčiva čitaocima koji nemaju posebna ekonomska znanja, što je dodatno čini vrijednim štivom. U svakom slučaju, slagali se ili ne slagali sa tezama iznesenim u ovom vrijednom djelu, možemo konstatovati autorski pokušaj načimanja brojnih pitanja današnjice o globalnim ekonomskim dešavanjima. Ono što je posebna vrijednost ovog istraživanja je baza podataka koja se stalno nadopunjuje novim podacima što daje svojevrstan život i pokret hipotezi koja je još uvijek na propitivanju – niti je prihvaćena niti odbačena – ostala je otvorena baš kao i brojna druga pitanja savremene ekonomske doktrine. Međutim, cilj teorijske rasprave nije pružanje konačnih odgovora, nego afirmiranje konstruktivne rasprave.

6. Zaključak

Istraživanje provedeno u okviru ovog rada imalo je za cilj predstaviti uporedni prikaz Pikettyevog i Marxovog „Kapitala“ u kontekstu razumijevanja ključnih ideja koje povezuju i razdvajaju ova dva autora i njihova djela. Prije svega u fokusu istraživanja je generalni nalaz Pikettyevog istraživanja koji se temelji na nalazima ranijih istraživanja Marxa koji je u svojoj teoriji dokazao stalnu težnju ka „oplodnji kapitala“ i „maksimizaciji profita“ kao posljedici surovog eksploatorskog odnosa kapitalista (kapitalističko eksploitanje rada i eksploitanje prirode). Ključni kriteriji koji su opredijelili komparativnu analizu uključuju kontekstualne varijable imanentne nastajanju dva „Kapitala“ – Marxovog i Pikettyevog. Istraživanje je pokazalo prisutnost Pikettyja i njegov uticaj na oblikovanje ekonomske misli današnjice. Posebice interesantnim se čini autorova kontradikcija kapitalizma koja se ogleda u analizi sistema raspodjele bogatstva i ekonomske nejednakosti, odnosno nesrazmjeru između akumuliranog kapitala i ekonomskog rasta. Za razliku od Marxa koji rješenje nalazi u revolucionarnom komunizmu, Piketty rješenje nalazi u makroekonomskim instrumentima koji trebaju odgovoriti na „nevidljivu i neuhvatljivu ruku“ poluga surovog tržišnog mehanizma. Njegove ključne ideje značajno su podijelile postojeći ekonomski doktrinarni diskurs današnjice što se ogleda u skoro podjednakom postotku autorskih radova koji predstavljaju pozitivno čitanje Pikettyja i radova koji predstavljaju negativno čitanje Pikettyja. U radu je izvršen pokušaj apliciranja ključnih Pikettyevih ideja u bosanskohercegovačku ekonomsku i političku stvarnost uvažavajući određena ograničenja koja portertiraju stanje u kojem žive ovdašnji stanovnici.

Bibliografija

- Grdešić, M. (2016): Piketty, ekonomija i sociologija: znanstvena i politička agenda o nejednakosti, *Anali*, 12 (1): 115-132.
- Šonje, V. (20): Opravdanje za pobjedu: rasprava uz Kapital u XXI. Stoljeću, *Privredna kretanja i ekonomska politika*, god. 23, br. 1 (134): 119-140.
- Piketty, T. (2014): *Capital in the Twenty-First Century* Cambridge, Harvard University Press
- Piketty, T. (2015): *Kapital u 21. vijeku*, prevod (red. Kulović, Dž.), Buybook
- <http://balkans.aljazeera.net/blog/nejednakost-je-najveci-izazov-21-stoljeca> (pristup 10. 12. 2018.)
- <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/prikaziknjiga-kapital-u-21-vijeku> (pristup 10. 12. 2018.)
- <http://magazinplus.eu/tibor-rutar-pikettyjevo-poznavanje-marxa-je-jadno/> (pristup 10. 12. 2018.)
- Marks, K. (1971): Kapital 1-3, prevod, Prosveta
- Piketty, T., Gabriel Z. (2014): Capital is Back: Wealth-Income Ratios in Rich Countries 1700-2010, *Quarterly Journal of Economics*, 129(3): 1255-1310.
- Milkman, R. (2014): Review of Capital in the Twenty-First Century, *European Journal of Sociology* 55(3): 373-77.
- Patnaik, P. (2014): Capitalism, Inequality and Globalization Thomas Piketty's Capital in the Twenty-First Century, *International Journal of Political Economy* 43(3): 55-69.
- Perrons, D. (2014): Gendering Inequality: A Note on Piketty's Capital in the Twenty-First Century, *British Journal of Sociology* 65(4): 667-77.
- Varoufakis, Y. (2014): Egalitarianism's Latest Foe, *Real-World Economics Review* (69): 18-35.
- Wright, E. (2015): Class and Inequality in Piketty, *Contexts* 14(1): 58-61.
- Samuelson, P. (1966): A Summing Up, *Quarterly Journal of Economics*, 80(4): 568-583.
- Kuznets, S. (1953): *Shares of Upper Income Groups in Income and Savings*, National Bureau of Economic Research

Dženan Kulović

Faculty of Economics, University of Zenica,
Zenica

Contemporary reading of Marx: Piketty's *Capital* in the Twenty-first Century

Summary:

The contemporary reading of Marx affirms the latent, existential paradox of modern times in which the rich become richer, and the poor are poorer. The paper starts from the key hypothesis presented by the French economist Piketty to the most important economic formula of today. According to this author, the issues of income and well-being are too important for them to deal only with economists and mathematicians. To explain the phenomenon that tells us that inequality arises as a result of the rapid growth of wealth from the growth of the economy, it is not possible to apply traditional economic-mathematical models. The author in the contemporary reading of Marx brings a wide array of relevant facts from the economic force in which he based his views on economic instruments that were available to him in creating his own image of economic history, rather than ideologi-

cal solutions to the dominant hypothesis that returning capital is greater than the rate of growth. Particularly interesting is the author's contradiction of capitalism, which is reflected in the analysis of the distribution system of wealth and economic inequality, that is, disparities between accumulated capital and economic growth. The general finding of his research is based on the findings of earlier fears of Marx who in his own terrorism has proven a constant tendency to "capitalize" and "maximize profits" as a result of the brutal exploitation of capitalists (capillary exploitation of labor and the exploration of nature). Unlike Marx, which solution lies in revolutionary communism, the Piketty solution is found in macroeconomic instruments that need to respond to the "invisible and unacceptable hand" of the crux of a raw market mechanism.

Keywords: social inequality, wealth growth, paradoxical foundation
